

GÖYƏRCİN

72

ISSN-0207-4710
2007-ci il

NAĞILLAR
ŞEİRLƏR
DİMƏCƏLƏR

ULU YURD YERLƏRİMİZ

ASTABAD

Uşaqlar yəqin ki, Azərbaycanda bu adda bir şəhərin olduğunu eşitməmişiniz. Çünki bu şəhər artıq yer üzündə yoxdur. Onun xərabeləri Araz su qovşağı tikiləndə suyun altında qalıb.

Ulu yurd yerlərimizi unutmağa bizim haqqımız yoxdur. Astabad artıq yer üzündə olmasa da, onun adı tarixin səhifələrində yaşamalıdır.

Astabad Naxçıvan şəhərindən 12 kilometr cənubi şərqdə salınan orta əsr şəhərlərindən biri olmuşdur. Bu şəhərə el arasında Qızılvang də deyilmişdir. Arxeoloji qazıntılar zamanı tapılan boyalı qablar, silahlar, üstündə insan təsviri olan daşlar göstərir ki, bu şəhərin tarixi çox qədimdir. Alimlər bu silahları, məişət əşyalarını Tunc dövrünə aid edirlər.

1895-ci ildə qazıntı zamanı Astabadda gildən hazırlanmış kişi heykəlciyinin tapılması da əhəmiyyətli hadisədir. Bu göstərir ki, Astabadda istedadlı sənətkarlar yaşamışlar.

Astabad şəhəri hürifiliyin mərkəzi şəhərlərindən biri olmuşdur. Görkəmli Azərbaycan mütəfəkkiri, Nəsiminin müəllimi və ustası Fəzlullah Nəimi bu şəhərdə yaşayıb yaratmışdır. Onun təxəllüslərindən birinin Astabadi olması da maraqlı faktır.

Rəssam
Kübra

YURDUMUZUN ÇAYLARI

AĞSTAF A ÇAYI

Uşaqlar, gözəlliklər diyarı olan Azərbaycanda çoxlu bol sulu çayların olduğunu yəqin ki, eşitmisiniz. Belə gözəl çaylarımızdan biri də Ağstafa çayıdır.

Ağstafa çayı Azərbaycanımızın ən böyük çayı olan Kürün sağ qoludur. Bu çayın mənbəyi, başladığı Pəmbək dağ silsiləsindədir. Dəniz səviyyəsindən üç min metr hündürlükdə olan bu dağ silsiləsinin etəyindən çağlayan bulaqlar Ağstafa çayının ilkin qida mənbəyidir. Əriyən qar, yağan yağışlar, eləcə də yeraltı sular Ağstafa çayının suyunu daha da gurlaşdırır.

Bu çayın uzunluğu 133 min kilometrdir. Onun suyundan suarmada geniş istifadə olunur.

Rəssam
Afər

BU CİNASLI ŞEİRLƏR, GÖR SƏNƏ NƏ DEYİRLƏR?

Şeir parçalarındakı omonim - formaca eyni, məzmunca ayrı olan sözləri tap və onların mənasını izah etməyə çalış.

Sənə versələr sual,
Dinmə, ağızına su al.

Dodağını büzmə gəl,
Şəkər bala, bal bala.
Tez ol bal ye doyunca,
Qoy qarışsın bal bala.

Sözü deyəndə açıq,
Niyə edirsən acıq?
Yemək hələ bişməyib,
Axı hamımız acıq?

PINTİ OĞLAN İsveç nağılı

Bir kasıb kəndlinin üç oğlu var idi. Böyük qardaşlar ağıllı idilər, öz atalarının köməklərinə gəlirdilər. Kiçik qardaş isə tənbellər tənbəli idi...

Bir dəfə ata kiçik qardaşa bir az yemək verib dedi:

- Ata çöreyi yediyin kifayətdir. Get öz xoşbəxtliyini özün axtar.

Kiçik qardaş az getdi, üz getdi, dərə, təpə, düz getdi, gəlib bir meşəyə çıxdı. Yeməyinin qurtarması az imiş kimi o həm də meşədə azdı.

Qaranlıq düşəndə oğlan harda yatmaq haqqında düşündü. Birdən onun gözüne uzaqda bir işıq sataşdı. Işıq gələn tərəfə gedən kiçik qardaş bir çayın sahilinə gəlib çıxdı. Gördü ki, o biri sahilə gözəl bir saray var. Oğlan paltarlarını çıxarıb çətinliklə çaydan keçdi. Saraya yaxınlaşan kimi qapılar onun üzünə açıldı.

Kiçik qardaş içəri keçib gördü ki, ağsaqqal bir kişi böyük zalın ortasında oturub kitab oxuyur.

Kişi başını qaldırıb kiçik qardaşdan soruşdu ki, bura necə gəlmisən və nə istəyirsən?

Kiçik qardaş başına gələnləri danışdı və dedi ki, özünə iş axtarır.

Qoca onu işə götürməyə razılaşdı. Oğlana bir top ağac verib söylədi ki, mən bir illik səfərə gedirəm, evi isə sənə tapşırıram. Otaqlardan hamısına girə bilərsən. Ancaq bu axırncı otağa girsən, başın belalar çəkəcək.

Qoca harasa çıxıb getdi. Kiçik qardaş isə evdə işləyib yaşamağa başladı. Ancaq bir gün onun ürəyində qadağan olunmuş otağa girmək arzusu baş qaldırdı. O, qapını açıb içəri keçəndə gördü ki, otaqda bir soba yanır, üstündə isə qazan qaynayır. Divardan bir qılınc, bir neçə su qabı asılıb. Stolun üstündə iki firça, içi mıxla dolu bir neçə qutu var idi.

Kiçik qardaş bundan sonra tövləyə keçdi. Gördü ki, gözəl bir atın başı tərəfə od, quyruğu tərəfə isə ot qoyublar. Oğlan odu söndürüb otu atın qabağına qoydu.

At dilə gəlib söylədi ki, ay oğlan, sən mənə yaxşılıq elədiyün üçün mən də sənə ağıllı məsləhət verəcəyəm.

Oğlan atın sözüne qulaq asıb yenidən qadağan olunmuş otağa keçdi. Kuzələrdəki sudan içəndə qoluna qüvvət gəldi. O, divardakı qılıncı asanlıqla əlinə götürüb ata mindi. İçi mıxlarla dolu qutuları götürməyi də unutmadı.

At çapmağa başladı. Oğlan gördü ki, cadugər qoca

onlara çatmaqdadı. At ona əmr elədi ki, kuzədəki suyu yerə boşalt.

Oğlan suyu boşaldan kimi cadugərlə onların arasında dərin bir dərya yarandı.

Bir xeyli keçəndən sonra oğlan ata dedi ki, qoca yenə də bizim dalımızca gəlir.

Atın göstərişi ilə oğlan fırçaları arxaya atdı. Arada keçilməz bir meşə yarandı. Axırncı dəfə oğlan qutulardakı mıxları yerə atdı. Qoca mıxlara batıb öldü.

Kiçik qardaş gəlib bir ölkəyə çıxdı. Gördü ki, ölkənin şahı başqa bir ölkəylə müharibəyə hazırlaşır.

Atın məsləhətilə oğlan şahın yanına gəlib xahiş elədi ki, ona da döyüşə getməyə izn versinlər.

Oğlana bir axsaq yabı, ucu qırıq bir qılınc verdilər. Döyüşçülər ona baxıb gülürdülər.

Baş qarışan kimi sehrli at özüylə tunc rəngli paltar gətirdi. Oğlan libasını dəyişib ata mindi. Sehrli qılıncı ilə düşmən əsgərlərini qırmağa başladı. Hamı ona heyranlıqla baxırdı.

Döyüşdən sonra kiçik qardaş libasını dəyişib axsaq yabıya mindi. Hamı tunc geyimli qəhrmanın igidliyindən danışdırdı. Ona heç məhəl qoyan da yox idi.

Bu münvalla kiçik qardaş üç dəfə döyüşə girdi. İkinci dəfə o gümüşü, üçüncü dəfə isə qızılı libas geyinmişdi.

Döyüşlərin birində onun qolu yaralandı. Şah öz dəsmalı ilə oğlanın qolunu bağladı.

Müharibə qələbə ilə başa çatdı. Ölkədə qələbə şənlikləri keçirildi. Şahın böyük qızı bir döyüşçüyə, ortancıl qızı isə digər döyüşçüyə alma atıb sevgisini bildirdi. Gözəllər gözəli kiçik qız isə almanı kasıb geyimli kiçik qardaşa verəndə hamı təəccübləndi. Yalnız şah öz dəsmalını oğlanın qolunda görəndə hər şeyi anladı...

Sehrli at ortaya gəlib kiçik qardaşa dedi ki, sehrli qılıncı mənə boynumu vur.

Oğlan sevimli atını öldürmək istəməyəndə at dedi ki, oğlan, sən yalnız bu yolla mənə tilsimdən xilas edə bilərsən.

Kiçik qardaş qılıncı atın boynuna endirən kimi, o çevrilib gözəl bir oğlana çevrildi. Sən demə bu oğlan şahın itgin düşmüş oğlu imiş.

Hamı sevindi. Toy toya qarışdı. Kiçik qardaş şahın kiçik qızı ilə evləndi, xoşbəxt ömür sürməyə başladı.

Tərcümə edib işləyəni:
R.ƏLİYEV

Manora

Tay nağılı

Qədim zamanlarda Himalay dağının ətəklərində gözəl bir ölkə var idi. Burada başı insan, bədənini quş olan varlıqlar yaşayırdı. Bu ölkənin kralının biri-birindən gözəl yeddi qızı var idi. Kiçik qızı Manoranın isə gözəllikdə tayı-bərabəri yox idi.

Manora dünyaya gələndə qonşu Ponkal ölkəsinin kralının da bir oğlu dünyaya gəlmişdi. Oğlanın adını Suton qoymuşdular.

Suton böyüyüb igid bir oğlan olmuşdu. O, meşələrdə gəzməyi çox xoşlayırdı. Quşların, heyvanların dilini bilən ovçu Bun Sutona çox şey öyrətmişdi.

Bir dəfə Suton meşədə azdı. Yorulduğu üçün meşənin içindəki gözəl bir gölün sahilində gecələməli oldu. O, böyük bir ağaca çıxıb onun üstündə mürgülədi.

Qızların oxuduqları həzin nəğmələr onu yuxudan oyatdı. Suton baxıb gördü ki, sahilə rəngbərəng quş lələkləri var. Bir-birindən

Rəssam
Aytən

gözəl qızlar isə ay işığının altında rəqs eləyib oynayırdılar. Bu qızların birinin isə heç tayı bərabəri yox idi. Həmin qız Manora idi.

Hava işıqlananda qızlar lələklərini geyinib quşa döndülər və uçub getdilər.

Öz ölkələrinə qayıdan Suton başına gələnləri dostuna-ovçu Buna danışdı. Dedi ki, bu gecə gedib həmin qızı tutub saraya gətirəcəyəm.

Ovçu onu nə qədər dilə tutsa da, oğlan sözündən dönmədi.

Onlar birlikdə gölün sahilinə gəlib pusquda dayandılar. Qızlar lələklərini soyunub rəqs eləyəndə oğlan kəmənd atıb Manoranı tutdu və onu saraya gətirdi. Qızla oğlan bir-birlərini sevdilər və evləndilər.

Lakin onların xoşbəxt günləri uzun sürmədi. Düşmən onların ölkəsinə hucum edəndə şahzadə Suton qoşunu götürüb ölkəni müdafiə etməyə getdi.

Kral qərribə yuxu gördü. Münəccim bu yuxunu pis yozdu və qızını almayıb Manora ilə evlənen Sutondan intiqam almaq istədi. Kralı inandırdı ki, ölkəyə gələn bütün bəlalарın səbəbi Manoradır. Tonqal qalayıb onu yandırmaq lazımdır.

Səhər-səhər böyük bir tonqal qaladılar. Manora öz qanadlarını taxıb vida rəqsi etmək üçün izn istədi. Qız kralın razılığı ilə qanadları geyinən kimi quşa çevrildi və uçub getdi...

Şahzadə Suton qələbə ilə geri qayıtdı. Ancaq Manoranın uçub getdiyini eşidəndə qanı qaraldı. Qızın çıxarıb evdə qoyduğu nişan üzüyünü də götürüb onu axtarmağa getdi.

Suton ovçu Bunun məsləhəti ilə saraydakı meymunu da özü ilə götürdü. Onlar yeddi il, yeddi ay, yeddi gün yol getdilər. Yorulub bir gölün sahilində uzandılar. Birdən gördülər ki, quşlar qanadlarını soyunub qıza çevrildilər. Onlar rəqs edə-edə Manoranın acı taleyindən danışdılar, dedilər ki, bu gün bizim kral Manoranı qəbul edəcək. Onun insan nəfəsindən təmizlənməsi yeddi il, yeddi ay, yeddi gün

uzanıb. Manoranın sonuncu dəfə yuyulub təmizlənməsi üçün biz bu gün sehri göldən su aparmalıyıq.

Suton gizləncə Manoranın üzüyünü su doldurulmuş kuzələrdən birinin içinə saldı.

Manora yuyunarkən öz üzüyünü görüb götürdü və başa düşdü ki, sevgilisi lap yaxındadır.

Kral ondan soruşdu:

- Hə, qızım, indi de görək insanlar səni necə qaçırdılar, onların əlindən necə qurtardın?

Manora başına gələnləri danışdı və qeyd elədi ki, Suton çox qeyrətli, namuslu və vəfali bir insandır.

Kral dedi:

- Qızım, əgər o, sən deyən kimi vəfalıdırsa, niyə bu vaxta qədər sevgilisinin dalınca gəlməyib?

Qız dedi:

- Ata, mənim ərim gəlib çıxıb. O indi sehri gölün sahilindədir.

Kral əmr etdi ki, gedib oğlanı tapıb gətirsinlər.

Suton kralın hüzuruna gətiriləndə nəzakətlə ona baş əydi və onun qızını dərin məhəbbətlə sevdini söylədi:

Kral dedi:

- Əgər sən doğrudan da Manoranı sevirənsə, onu rəqs eləyən digər qızlarımdan seçməyi bacarmalısan.

Kralın əmri ilə quş geyimli qızlar rəqs etməyə başladılar. Manoranı onlardan seçib ayırmaq çox çətin idi. Ancaq Suton qızların birinin lələyində nişan üzüyünü görüb öz sevgilisini tanıdı və əlini uzadıb onu tutdu.

Rəqs qurtardı. Hamının üzünü təbəssümü bürüdü.

Keynarda - quşlar ölkəsində yeddi gün, yeddi gecə toy çalındı, şənlik oldu. Sonra Suton Manoranı da götürüb öz ölkələrinə qayıtdı.

Atasının ölümündən sonra Suton kral seçilib ölkəni ədalətlə idarə etməyə başladı. Yarımquşyarım insan ölkənin sakinləri də xoşbəxt ömür sürdülər.

Tərcümə edib işləyəni:
R.ƏLİYEV

Üç cəngavər və üç qız

Yunan nağili

Üç qardaş var idi. Onlara belə bir xəbər çatdı ki, qədim quyulardan birində üç qız - üç gözəl yaşayır. Qardaşlar belə qərara gəldilər ki, gedib qızları quyudan çıxartsınlar və onlarla evlənsinlər. Qərara gəldilər ki, böyük qardaş böyük, ortancıl qardaş ortancıl, kiçik qardaş isə kiçik qızla evlənsinlər.

Onlar axtarıb, axtarıb həmin quyuyu tapdılar. Böyük qardaş belinə kəndiri bağlayıb quyuya düşdü. O əvvəlcə kiçik, sonra ortancıl qızın belinə kəndiri bağlayıb qardaşlarına dedi ki, onları yuxarı çəksinlər. Növbə böyük qıza çatanda o, böyük qardaşa yalvardı:

- Oğlan, əvvəlcə quyudan sən çıx, sonra mən çıxaram. Qardaşların mənə hamıdan gözəl olduğumu görsələr, sənə quyuda qoyub çıxıb gedəcəklər.

Böyük qardaş onunla razılaşmayanda qız oğlana iki qoz verib dedi:

- Bu qozların birinin içində üstü ulduzlarla dolu səma, o birində isə gül-çiçəklə bəzənmiş iki don var. Bu donların ikisi də iynəsiz, sapsız tikilib. Sənin yanından iki qoyun qaçacaq. Biri ağ, o biri qara rəngdə.

Ağ qoyunun belinə minsən, səni yerin üstünə, qara qoyunun üstünə minsən, səni yerin altına aparacaq.

Hər şey böyük qızın fikirləşdiyi kimi oldu. Qardaşlar onun gözəlliyini görəndə böyük qardaşı quyudan çıxartmadılar.

Qardaşlar növbə ilə böyük qızın yanına gəlib ona yalvarır, hədiyyələr vəd edirdilər. Qız isə deyirdi ki, kim mənə iynə-sapla tikilməmiş üstü ulduzlu və üstü gül-çiçəkli don gətirsə, ona ərə gedəcəyəm.

Quyunun içində qalan böyük qardaş ağ qoyunun yox, qara qoyunun üstünə minə bildi və gedib qaranlıq dünyaya çıxdı.

Böyük qardaş gördü ki, ağacın üstündəki yuvada quşcuğazlar qorxudan qışqırırlar. Bir ilan isə yuvaya qalxıb onları udmaq istəyir.

Böyük qardaş qəflətən vurub ilanı öldürdü. Birdən yer-göy titrədi. Quşcuğazların anası olan nəhəng bir quş uçub gəldi. O, böyük qardaşı öldürmək istəyəndə balalar qışqırırdılar:

- Ana, ona dəymə. Bu igid ilanı öldürüb bizi xilas elədi.

Məsələdən xəbərdar olan ana quş böyük qardaşa minnətdarlığını bildirdi:

- Ay oğlan, çox sağ ol ki, mənə balalarımı xilas etmişən. Ürəyindən nə keçirsə məndən istə.

Oğlan quşdan xahiş elədi:

- Əgər bacarırsansa, mənə işıqlı dünyaya çıxart.

Quş razılaşdı. Ancaq dedi ki, bunun üçün qırx sağqa qoyun əti, qırx tuluq isə su götürmək lazımdır.

Oğlan deyilənləri tapıb, quşun belində səfərə çıxdı. Quş «qa» deyəndə ona et, «qu» deyəndə isə su verdi. Axırda et qurtardığı üçün oğlan öz baldırının ətindən kəsib quşun ağzına qoydu. Quş eti yeməyib tüpürdü və o dərnəq popduğu yerə yapışdı.

Quş oğlanı işıqlı dünyaya qoyub gözdən itdi. Böyük qardaş bir tacirə xahiş etdi ki, onu özünə köməkçi götürsün. Tacir razılaşdı.

Bir gün oğlan taciri kefsiz görüb bunun səbəbini soruşdu.

Tacir dedi:

- İynə - sapla tikilməmiş don sifariş veriblər. Heç bilmirəm onu hardan tapım?

Oğlan güldü:

- Bundan asan iş yoxdu. Sən mənə doyunca yemək- içmək ver, mən əvəzində o donları sənə verərəm.

Səhəri gün oğlan qozları sındırıb içindəki donları çıxardı. Tacir onları götürüb hökmdarın evinə apardı.

Böyük qız donları görəndə kimi sevindi. Bildi ki, sevdiyi oğlan quyudan çıxıb gəlir.

Ortancıl qardaşla böyük qızın toyu idi. Böyük qardaş da köhnə bir paltar geyib toya gəlmişdi.

Tacir toyun qızğın bir vaxtında dedi:

- Mən bir üzüm tingini stolun üstünə sancacam. Əgər o böyüyüb bar versə, toyu olan qız başqa oğlana ərə gedəcək.

Heç kəs onun sözüne inanmadı. Ancaq stolun üstünə sancılan tənək böyüyüb bar verəndə hamı heyrətə gəldi.

Tacir dedi:

- Sözümlərdən söz. Qız mənə köməkçimə ərə gedəcək.

Elə o dəqiqə iki sevgilini nişanladılar. Toy davam elədi. Sevgililər bir-birinə qovuşdular.

Tərcümə edib işləyeni:
R.ƏLİYEV

Rəssam
Aytən

Uşaqlar, bu nağil hansı Azərbaycan nağilina oxşayır? Onların oxşar və fərqli cəhətləri nədir?